

14. ročník konference Slezské dny preventivní medicíny, které pořádá Krajská hygienická stanice Moravskoslezského kraje se sídlem v Ostravě ve spolupráci s Fakultní nemocnicí Ostrava, se uskutečnil 5.–7. 3. 2014. Tentokrát počet účastníků přesáhl číslo 250, a zvýšila se rovněž účast zahraničních expertů. Na konferenci zavítali hlavní hygienik České republiky MUDr. Vladimír Valenta, Ph.D., hlavní hygienik Polska dr. Marek Posobkiewicz, zástupkyně hlavního hygienika Slovenska PhDr. Alexandra Žampachová, Ph.D. a vedoucí kanceláře Světové zdravotnické organizace (WHO) v České republice MUDr. Alena Štefllová, Ph.D. Konference byla opět garantována Českou lékařskou komorou a byla zařazena do systému celoživotního vzdělávání ve zdravotnictví.

Po slavnostním zahájení ředitelkou Krajské hygienické stanice Moravskoslezského kraje se sídlem v Ostravě, MUDr. Helenou Šebákovou, se odborný program hned v úvodní prezentaci týkal aktuální problematiky ochrany veřejného zdraví a uplatnění strategie Zdraví 2020 na národní úrovni. Podrobněji o cílech a prioritách této strategie, o koncepci hygienické služby a primární prevenci hovořila MUDr. Jarmila Rážová, Ph.D. Vedoucí kanceláře WHO MUDr. Alena Štefllová, Ph.D. navázala na toto téma sdělením týkajícím se příčin vzniku neinfekčních onemocnění a možností snižování jejich výskytu na celosvětové úrovni. Zdůraznila zejména nutnost snížení konzumace alkoholu, potřebu redukce kouření, zlepšení stravovacích návyků a zvýšení pohybové aktivity. Právě z těchto důvodů byla navržena nová zdravotní politika, Zdraví 2020.

Nanotechnologie

Celý následující program prvního dne konference byl monotematicky zaměřen na nanočástice a nanotechnologie. Výběr této problematiky se ukázal jako velmi správný. V průběhu čtyř bloků prezentací si odborníci z různých oblastí vědy, výzkumu, zdravotnictví a průmyslu vzájemně vyměnili informace o zdravotních rizicích plynoucích z expozice nanočásticím v pracovním i životním prostředí, o toxicitě nanomateriálů na buněčné úrovni, o možnostech monitorování těchto částic jak v prostředí, tak v lidských tkáních. Byly zmíněny pozitivní aspekty využití nanočástic v průmyslu, při výrobě kosmetiky, obalů, dezinfekčních prostředků a ve farmakologii na straně jedné, na druhé straně byly nastoleny otázky týkající se uplatnění principu předběžné opatrnosti a možnosti řízení rizik v této oblasti.

Z množství zajímavých přednášek vybírám například prezentaci prof. MUDr. Daniely Pelclové, CSc. (Klinika pracovního lékařství 1. LF UK Praha), která infor-

movala o současných možnostech monitorování nanočástic ve vydechovaném vzduchu, o výsledcích měření expozice nanočásticím na vybraném pracovišti a o perspektivním využití některých metod při preventivních prohlídkách. Mgr. Havrdová (LF UP Olomouc) specifikovala vliv vlastností nanočástic na jejich toxicitu. Tato může být ovlivněna velikostí nanočástice, strukturou povrchu, nábojem, chemickým složením, stabilitou v pH, koncentrací. Velmi důležitá je rovněž znalost chování nanočástic v prostředí a jejich schopnost pronikat do buněk lidského těla, kde mohou způsobovat změny v morfologii a oxidační stres.

Využití nanočástic se s vývojem vědeckého poznání rozšiřuje. V oblasti dezinfekce jsou využívány jejich baktericidní účinky, ve zdravotnictví se uplatňují při transportu léku až k buňkám a umožňují dlouhodobé dávkování léčiv, odhalování nádorových buněk a monitorování přesunu virů, jsou rovněž součástí materiálů endoprotéz. Na druhé straně se do prostředí dostávají neúmyslně z průmyslu, brzdových obložení a stávají se součástí polétavých aerosolů. Sledováním částic unikajících do prostředí při brzdění aut bylo zjištěno (doc. Mgr. Jana Kukutschová, VŠB-TU Ostrava), že se jedná především o nanočástice železa, mědi, zinku a cínu, v závislosti od složení brzdových destiček. Výsledky studie, o kterých referovala MUDr. Čábalová (FN Ostrava), prokazují, že nanočástice se nejvíce ukládají v nosní sliznici a mohou vyvolat chronickou rhinosinusitidu. U pacientů (svářečů), vyšetřovaných v rámci studie, byla v hlubších vrstvách sliznice zjištěna zejména přítomnost nanočástic železa. Prof. RNDr. Pavel Danihelka, CSc. (VŠB-TU Ostrava) zhodnotil nanotechnologii jako klíčovou průlomovou technologii a nastínil možnosti efektivního řízení rizik. Za zásadní považuje vyvinutí vhodných a v praxi využitelných metod pro testování vlastností nanočástic a jejich toxicity, vytvoření databáze informací, stanovení nebezpečnosti, prozkoumání osudu nanočástic v životním prostředí, vyřešení otázek expozice. V současné době neexistuje v této oblasti dostatečná legislativa, je proto nutné uplatňovat princip předběžné opatrnosti, vzájemné součinnosti a komunikace. V závěru se rozvinula bohatá diskuse na téma nanotechnologie a zdraví, ze které vyplynulo, že nutnost spolupráce státních organizací, vědeckých pracovišť a průmyslu je pro vyřešení otázek vlivu nanočástic na lidské zdraví nezbytná. Výsledkem diskuse bylo podání návrhu hlavnímu hygienikovi MUDr. Vladimíru Valentovi, Ph.D., na vytvoření multioborové pracovní skupiny, která by působila v oblasti efektivního řízení zdravotních rizik plynoucích z nanotechnologií. První den konference byl ukončen

v pozdních večerních hodinách přednáškou ze zcela jiného úhlu – o hodnotě lidského zdraví z pohledu psychologa (PhDr. Mgr. Jeroným Klimeš, Ph.D.).

Vysoce nebezpečné nákazy

Neméně zajímavý byl program druhého dne konference, který byl věnován aktuální problematice vysoce nebezpečných nákaz (VNN). O připravenosti na řešení výskytu VNN referovali zástupci nemocnic, armády, krajského úřadu. MVDr. Radoslav Krupka (Armáda České republiky) ve své prezentaci uvedl základní principy a strategie ministerstva obrany v oblasti ochrany proti biologickým zbraním, a to jak v mírových podmínkách, tak v rizikových situacích. Zmínil možnosti zneužití biologických prostředků (bioterrorismus), úniku nebezpečných biologických agens z laboratoří nebo zavlečení nebezpečných infekcí na území státu. Seznámil posluchače se systémem biologické ochrany v rámci Armády ČR a s činností centra biologické ochrany v Těchoníně.

O své zkušenosti se podělili kolegové z Polska, Slovenska a Německa. Dr. Marek Posobkiewicz předal informace o implementaci mezinárodních zdravotnických předpisů na území Polska, zaměřených na boj a prevenci šíření VNN v mezinárodním měřítku. Podobně o aktivitách v oblasti VNN na Slovensku informovala PhDr. Alexandra Žampachová. Dr. Olga Dolnik (Institut für Virologie, Philipps-Universität Marburg) představila své pracoviště BSL-4 v Marburgu a popsala metodiku práce s vysoce patogenními viry. Velmi přínosným byl videozáznam s praktickou ukázkou vybavení a fungování této laboratoře. Poznatky z kliniky infekčního lékařství Fakultní nemocnice Ostrava sdělil doc. MUDr. Luděk Rožnovský, CSc. Uvažovat o VNN je v současné době možné například u pacientů s horečkou, kteří v posledním měsíci pobývali v tropech nebo subtropích, u pacientů se závažnými respiračními infekcemi, u zdravotníků ošetřujících pacienty s VNN. MUDr. Rožnovský konstatoval, že v posledních letech došlo v ČR k rozvoji integrovaného záchranného systému se zapojením mnoha složek do řešení těchto závažných situací.

Přínosné informace poskytl MUDr. Sergey Zakharov, Ph.D. (Všeobecná fakultní nemocnice, Praha), který se věnoval existujícím zásobám antidot, antitoxinů a antisér Toxikologického informačního střediska VFN v Praze, použitelným pro případy ohrožení zdraví občanů.

Z přednesených odborných příspěvků jednoznačně vyplynula potřeba komunikace mezi jednotlivými složkami působícími při řešení VNN. Tuto myšlenku podpořila i prezentace prof. MUDr. Vladimíra Beneše, Ph.D. (Ústřední vojenská nemocnice Praha) o sestavování funkčního týmu.

Posterová sekce

Součástí programu byla tradičně velmi bohatá posterová sekce, ve které bylo představeno více než 20 posterů. Velký zájem vzbudily například výsledky průzkumu psychosociálního dopadu najímání dětských vojáků v rámci existujících vojenských konfliktů, představení možností prevence a rehabilitačních programů probí-

hajících v této souvislosti. Další soubor posterů byl věnován mechanismu fungování chirurgických oddělení s ohledem na kvalitu a bezpečnost chirurgických zákroků. Prezentovány byly rovněž poznatky z využití nanoformy oxidu titaničitého v praxi a informace o specifických v toxicitě nanomateriálů.

Neinfekční a infekční onemocnění

V poslední den konference zazněly prezentace z oblasti neinfekčních onemocnění, například přednáška doc. MUDr. Heleny Kollárové, Ph.D. (LF UP Olomouc) o možnostech prevence nádorových onemocnění výživou. Do procesu karcinogeneze mohou zasahovat výživové faktory společně s faktory environmentálními a genetickými. Výživa, jako součást životního stylu, se podílí na vzniku nádorů od 10 do 75 %, přičemž za nejdůležitější je v současné době považován protektivní účinek ovoce a zeleniny.

Obsahem dalších sdělení bylo porovnání systému zdravotní péče v České republice a Kolumbii, vzájemná komunikace mezi lékařem a pacientem, náklady na zdravotní péči. Tradičně byl zařazen blok infekční epidemiologie. Přednášející se věnovali například výskytu planých neštovic v oblasti polského Těšína, průkazu ohniska klíšťové encefalitidy na Zlínsku a epidemickému výskytu tohoto onemocnění v oblasti Žiliny na Slovensku. MUDr. Danica Maslenová, MPH, (RÚVZ Liptovský Mikuláš) v této souvislosti zmínila možnosti alimentárního přenosu klíšťové encefalitidy prostřednictvím kozího, případně ovčího mléka, do kterého výrobci tradičních specialit právě kozí mléko přidávají.

Životní a pracovní prostředí

Poslední přednášky se týkaly životního a pracovního prostředí, zejména problematiky azbestu, kvality vody v řece Ostravici a obsahu prашného aerosolu nad Ostravou. Ing. Karel Lach, CSc. (ZÚ Ostrava) prezentoval využití skenovací elektronové mikroskopie při studiu jemných a ultrajemných částic v ovzduší. Tato nová metoda může napomoci při stanovení expoziční dávky a při identifikaci zdrojů znečištění ovzduší.

Závěrečná přednáška MUDr. Františka Koukolíka, DrSc., FCMA (Thomayerova nemocnice, Praha) na téma úspěšné psychopatie, zanechala v plném sálu řadu podnětů k zamyšlení...

Jako v předchozích letech i 14. ročník konference ukázal, že mezioborové zaměření je v současné době důležitého rozvoje nových metod a technologií správnou volbou a je jednou z významných cest vzájemné komunikace zúčastněných stran. Tato cesta může přispět k objasnění a zodpovězení mnoha otázek v oblasti ochrany veřejného zdraví.

Děkujeme tímto všem zúčastněným, aktivním přednášejícím, sponzorům a v neposlední řadě společnosti Lázně Darkov, a.s. za přízeň a podporu konference. Věříme, že ve všech zanechala pozitivní myšlenky a těšíme se na příští ročník.

Za organizační výbor MVDr. Renáta Brablcová